

3. Вовк М. М. Особливості та структура боргового механізму держави / М. М. Вовк // Економічні наукові інтернет-конференції. – 16.02.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy-confer.com.ua/full-article/1128>.

4. Лютий І. О. Державний кредит та боргова політика України: Монографія / Лютий І. О., Зражевська Н. В., Рожко О. Д. – К.: ЦУЛ, 2008. – 352 с.

Малиняк Б. С.

к.е.н., доцент кафедри фінансів

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

В останні роки в Україні відбувається зростання обсягів фінансових ресурсів, які акумулюються в місцевих бюджетах. В умовах економічної кризи, яка спостерігається в нашій державі, забезпечувати подальше зростання доходів місцевих бюджетів стає все важче. Крім цього, далеко не завжди бюджетні видатки забезпечують очікуваного результату, внаслідок чого суспільство зазвичай незадоволене розподілом коштів бюджету та отриманими від цього благами. Це відбувається, насамперед, через те, що до цих пір не запроваджено механізму оцінювання ефективності бюджетних видатків.

Забезпечення об'єктивного оцінювання впливу місцевих бюджетів на соціально-економічний розвиток регіонів дасть змогу робити раціональний вибір стосовно спрямування обмежених бюджетних ресурсів на реалізацію найбільш ефективних заходів. Слід зазначити, що комплекс заходів щодо визначення ефективності видатків бюджету на основі формалізованих методик застосовують чи не в усіх у розвинених демократичних країнах. На їхньому прикладі варто вести мову про доцільність запровадження схожих методик з урахуванням особливостей економічних і соціальних трансформацій в Україні.

Документи щодо розподілу суспільних коштів у демократичній країні ухвалюються у процесі затвердження бюджету представницькими органами влади. Тому проблему забезпечення умов для позитивного впливу системи формування місцевих бюджетів на соціально-економічний розвиток адміністративно-територіальних одиниць необхідно розв'язувати з урахуванням специфіки ухвалення таких рішень. На відміну від ринкового господарства, функціонування якого на засадах вільної конкуренції зумовлює зростання економічної ефективності та раціональний розподіл фінансових ресурсів, у бюджетній сфері існує чимало як об'єктивних, так і суб'єктивних чинників, які часто призводять до протилежного.

Враховуючи ці особливості, на нашу думку, доцільно виокремити дві групи факторів, які впливають на розподіл бюджетних ресурсів. До першої належать специфічні риси функціонування політичних інститутів та мотиви їх

поведінки в ухваленні рішень, до другої – інформаційне та аналітичне забезпечення осіб, що впливають на прийняття рішень у бюджетному процесі.

Домінуючого значення у цьому випадку набуває діяльність політичних інститутів, які отримали перемогу на виборах і визначальною мірою впливають на прийняття нормативно-правових актів у представницьких органах влади. Тому стратегічним завданням для забезпечення спрямування бюджетних коштів на фінансування тих видатків, що найбільше відповідають критеріям соціальної справедливості й економічної ефективності, повинно бути створення середовища, в якому основним мотивом для прийняття політичних рішень депутатами були б інтереси виборців, крім того мінімізувалися б ризики для громадян, інтереси яких представлені депутатською меншістю. Для цього вчені пропонують сформувати ефективні процедури прийняття та виконання бюджетних рішень, що дозволило б створити жорсткі регламентуючі норми для бюджетних видатків та дотримання бюджетної політики, а також забезпечити прозорість бюджетного процесу [1, с. 114].

Різноманітні розрахунки, які проводяться фахівцями для обґрунтування доцільності або недоцільності певних видатків у процедурі ухвалення бюджетних рішень, мають допоміжний характер. Незважаючи на це, саме за допомогою аналітичних досліджень можна детально з'ясувати наслідки від здійснення бюджетних витрат і залучених коштів. В умовах прозорості бюджетного процесу наявність об'єктивних висновків про такі дії відіграє важливу роль у забезпеченні бажаного впливу місцевих бюджетів на соціально-економічний розвиток регіонів.

Найуніверсальнішим методом, який застосовують для детальної оцінки наслідків бюджетних рішень для соціально-економічного розвитку в багатьох розвинених країнах, є аналіз «вигоди-витрати». Він ґрунтується на застосуванні критерію Калдора-Гікса, відповідно до якого стратегію можна прийняти тільки тоді, якщо ті, хто виграє від такої стратегії, можуть компенсувати збитки тим, хто їх зазнав, без погіршення свого початкового рівня добробуту [2, с. 32]. Суть методу зводиться до порівняння грошової оцінки усіх позитивних та негативних наслідків від акумулювання в бюджеті фінансових ресурсів і їх витрачання з урахуванням зміни їх вартості в часі.

Позитивний вплив від застосування методик оцінки впливу системи формування місцевих бюджетів на економічну систему спостерігатиметься тоді, коли будуть сформовані умови для забезпечення об'єктивності та неупередженості при її проведенні. Як зазначалося вище, в основі поведінки політиків, які приймають найважливіші рішення про спрямування бюджетних ресурсів, часто лежать мотиви, які не завжди співпадають з результатами об'єктивного аналізу. Через це вони часто зацікавлені в тому, щоби при проведенні аналізу доцільності бюджетних рішень були одержані результати, які відповідали б їхнім власним цілям [3, с. 483]. Для мінімізації такого впливу

повинно бути сформоване відповідне інституційне середовище, в якому відбувається ухвалення рішень про формуванні і використання суспільних ресурсів. Основними принципами його забезпечення мають стати досягнення прозорості бюджетного процесу, наукова обґрунтованість та активне залучення громадського контролю.

Заходи щодо підвищення ефективності бюджетних видатків неодмінно мають включати запровадження об'єктивних методик визначення ефективності альтернативних видатків бюджету. Методики визначення результативності витрат місцевих бюджету мають забезпечувати диференційований підхід залежно як від обсягів видатків, так і сфер у яких вони здійснюються. Отже, в подальших наукових розвідках варто удосконалювати наукові підходи до визначення доцільності видатків місцевих бюджетів, які враховують особливості видатків, а також особливості інституційного середовища в якому вони застосовуються.

Література:

1. Бюджетна політика у контексті стратегії соціально-економічного розвитку України: У 6 т. / Редкол.: М. Я. Азаров (голова) та ін. – Т. 1: Пріоритети бюджетної політики та економічне зростання в Україні / М. Я. Азаров, Ф. О. Ярошенко, В. М. Геєць (кер. авт. кол.) та ін. К.: НДФІ, 2004. – 640 с.
2. Аналіз вигід і витрат. Концепції і практика: Пер. з англ. / Ентоні Е. Боардмен, Девід Х. Грінберг, Ейдан Р. Вайнінг, Девід Л. Веймар. – К.: Видавництво «АртЕк», 2003. – 568 с.
3. Бланкарт Ш. Державні фінанси в умовах демократії: Вступ до фінансової науки / Шарль Бланкарт: Пер. з нім. С. І. Терещенко та О. О. Терещенка; Передмова та наук. редагування В. М. Федосова. – К.: Либідь, 2000. – 654 с.

Машко А. І.

к.е.н., доцент кафедри фінансів

ДЕФІЦИТ БЮДЖЕТУ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ФІНАНСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Проблема бюджетного дефіциту одна з найважливіших у фінансовій науці. Підсилена негативними наслідками неконтрольованого зростання інфляційного тиску й обсягів державного боргу, вона може розглядатися у контексті гарантування економічної безпеки будь-якої держави.

Коли йдеться про бюджетний дефіцит потрібно брати до уваги, насамперед, джерела його фінансування, які, власне кажучи, визначають характер впливу бюджетного дефіциту на економіку країни.

Прикладом може стати український досвід фінансування дефіциту бюджету. До джерел фінансування дефіциту Державного бюджету України, які були використані у вітчизняній практиці, належать: